

BELLPUIG I DUES FAMÍLIES DE CIUTADANS HONRATS DE BARCELONA (SEGLES XVI-XVIII): ELS SOLÀ I ELS EIXALÀ

A la Catalunya de l'antic règim, la categoria social de ciutadà honrat de Barcelona era una de les que conferia un més elevat grau de privilegi. Tot i que estrictament no equivalia a una situació nobiliària, s'hi atansava molt i, en rigor, aconseguir la ciutadania honrada era com pujar el primer esglaó de l'escala de l'ennobliment. Les prerrogatives i el prestigi social que s'assolien permetien enllaçar amb grans famílies i tenir un poder econòmic i polític força destacat en les poblacions, a més de deixar la porta oberta per adquirir posteriorment un títol de noblesa. És per aquest motiu que moltes famílies enriquides de les viles i ciutats petites aspiraven a una situació social més preeminent mitjançant l'adquisició d'aquest privilegi de ciutadania honrada.

Per arribar-hi, era habitual de passar primer per l'activitat jurídica i tenir el títol de doctor en drets. Això sol ja conferia uns grans avantatges, com a gaudidor que hom era aleshores del privilegi militar (o sia, dels avantatges nobiliaris). Era bastant usual que una família d'advocats acabés assolint una ciutadania honrada, a vegades després d'algunes generacions. De qualsevol manera, també es podia fer el salt a la ciutadania honrada des del món dels negocis, si hom deixava aquests, es convertia en un rendista i comprava terres i algun senyoriu.

Més enllà de les diferències teòriques, en els pobles i viles les categories de ciutadans honrats de Barcelona i de doctors donaven un prestigi social força semblant **de facto**. Les famílies d'aquests dos grups —reduïts grups, cal aclarir— monopolitzaven els principals càrrecs municipals i els ressorts de la vida col·lectiva; solien tenir bones hisendes i molts diners invertits en censals. Rendistes, especuladores i bones col·laboradores del règim senyorial, aquestes famílies formaven una homogènia classe dominant, es barrejaven entre si i passaven al capdavant de totes les qüestions importants que afectaven llur població. Surten sempre per tot arreu quan s'investiga la història d'una vila, al costat de notaris, apotecaris o pagesos benestants.

Al Bellpuig dels segles XVI, XVIII i XVIII hi hagué bastants famílies d'aquestes, però, malauradament, hom les coneix imperfectament. La majoria haurien de ser sistematitzades o investigades en profunditat, cosa no sempre fàcil, donats els buits documentals que hi ha als arxius locals. En aquest article intentaré fer una aproximació a dues d'aquestes destacades famílies bellpugenques, una amb un procés d'ascensió ràpid, l'altra amb un procés d'ascensió més lent. Vull avisar amb tota claredat que no **aspiro en absolut** a aclarir tota la seva història, tasca complicadíssima i que requeriria una investigació cent vegades més exhaustiva. Aquí només poso en net una sèrie de notes esparses i referències aïllades que he anat recollint d'ací

d'allà. No he realitzat cap mena d'estudi sistemàtic i el lector s'adonarà que en aquest article hi ha diversos punts que queden per aclarir. Només pretenc divulgar alguna cosa d'aquestes dues famílies, cridar l'atenció sobre la seva presència en el Bellpuig de tres-cents anys enrera. Em sentiria molt satisfet si aquest treball despertava la curiositat d'algú vers les referides nissagues i animava algun col·lega a fer-ne un estudi més extens; jo, modestament, tan sols aspiro a dir-ne quatre coses comptades i a ordenar i valorar una mica les referències disperses que he anat trobant.

Començaré per la família Solà, una de les bàsiques al Bellpuig del segle XVII i que assolí una fulgurant ascensió social en poques dècades. Mentre duen a terme aquest procés d'escalada, especulen amb censals i drets senyorials en diversos punts de la comarca. Ras i curt, una família ambiciosa, calculadora i amb bones connexions.

A començament del sis-cents, els Solà eren botiguers de draps a Bellpuig. O sia, que tenien un negoci de venda de teixits. Negoci petit, segurament. Tanmateix, per força havien de disposar de diners, perquè ben aviat es van dedicar a fer "inversions" sobre les estructures senyorials de les poblacions veïnes. Així, l'any 1621 en Joan Solà, botiguer de draps de Bellpuig, arrenda, conjuntament amb un magnat de Barcelona, la castlania i els drets senyorials de Linyola per cinc anys: de l'1 de juny de 1621 al 31 de maig de 1626 (1). Sembla probable que llavors aquest personatge ja havia de tenir una situació econòmica apreciable per embarcar-se en un afer així.

L'any anterior, 1620, dos bellpugencs van sortir fiadors del batlle de Tàrraga. Aquests bellpugencs no eren altres que l'apotecari Jeroni Iñigo de Paz i el mercader Joan Solà (2). És molt probable que aquests dos personatges estiguessin associats per una aliança entre les famílies. I del que no hi ha dubte és que el Joan Solà estava ben connectat i tenia una important presència en la realitat comarcal.

Els Solà, doncs, ¿són la típica família que fa diners ràpids especulant en circumstàncies favorables i en el moment oportú? Podria molt ben ser d'aquesta manera. Al cap d'uns anys, i segurament amb la bossa ben plena, decideixen fer una inversió més ambiciosa: comprar una senyoria i pujar de categoria social. La sortida lògica llavors per a una família de la classe mitjana que havia sabut fer-se un capital. Tot i que es mouen en una escala merament comarcal, els Solà de Bellpuig també semblen representar el paper d'uns burgesos ben situats que malden per deixar el negoci i entrar en l'estament nobiliari, per assolir així el màxim prestigi i viure de rendes. Josep Solà i Iñigo, fill de botiguer de draps, compra la senyoria de la Donzell i és fet ciutadà honrat de Barcelona l'any 1637 (3). La Donzell és un poblet petit i pobre situat sobre Agramunt, a les envistes de la serra de Montclar, en una zona antigament bastant boscosa. Vull dir amb això que estava relativament distanciat de Bellpuig, fora de l'àmbit natural de les terres urgellenques i que no era cap cosa de l'altre món; però aquests factors devien importar poc als Solà, mentre poguessin presumir de tenir un senyoriu.

I, lògicament, calia completar la cosa amb rendes monetàries. El XVII és el segle del censal i els Solà no podien pas quedar fora d'aquesta dinàmica. Així, per exemple, sabem que el febrer de l'any 1643 Josep Solà, ciutadà honrat de Barcelona, natural de Bellpuig, rep de donació i consignació un censal de 300 lliures, la pensió del quals era de 15 lliures. El 30 de setembre de 1652 en Solà es va vendre aquell censal al doctor en lleis Francesc Copons, un personatge que vivia a la vila de Tàrraga i que iniciava llavors un enlairament que portaria la seva família a ser una de les més importants del Principat durant el segle XVIII (4). Sempre resulta bo de constatar amb casos concrets que les famílies importants d'una comarca estaven en permanent relació i que era habitual que fessin tractes entre si.

Si Josep Solà es va treure aquell censal del damunt, en va conservar altres. En concret, la universitat de Golmés li'n pagava, segons sabem pel memorial del 1666 (5). El deute públic dels municipis era molt buscat antigament pels censalistes.

L'any 1700 la família Solà va assolir el que segurament era el seu gran objectiu. El 30 de març d'aquell any el rei Carles II donà al fill del Josep, Antoni de Solà i de Montaner, senyor de la Donzell, el títol de noble (6). Allò situava els Solà en una autèntica preeminència. En menys d'un segle s'havien convertit en una de les famílies més destacades, no tan sols —i per descomptat— de l'Urgell, sinó àdhuc a nivell de tot Catalunya.

Òbviament, amb aquest ennobliment els Solà desapareixen de Bellpuig. Sembla bastant evident que s'instal·len a la ciutat de Barcelona, per bé que haurien pogut fer periòdiques estades a la Donzell i altres poblacions de les nostres terres. De fet, fóra molt possible que ja s'haguessin instal·lat a Barcelona a les acaballes del segle XVII, tot preparant el terreny per aconseguir el seu ennobliment. Concretament, Antoni de Solà i de Montaner s'havia casat a la capital l'any 1685 i un fill seu, Josep, també va ser-hi batejat l'any 1698. Com diem, aquesta instal·lació a Barcelona explicaria perfectament l'arribada del nou títol, el qual, per ser aconseguit, hauria exigut molts contactes i influències. Per acabar-ho de completar, l'Antoni s'havia casat amb una integrant de l'aristocràcia catalana, una Fiveller; resulta molt lògic de suposar que un casament tan avantatjós com aquest per força havia de tenir una contrapartida: que el nuvi deixés la seva petita vila i se n'anés a viure a la ciutat.

Certament ressenyable l'ascensió social de l'Antoni de Solà i de Montaner. Aconsegueix ingressar en la noblesa barcelonina i col·loca la seva família en un lloc de privilegi amb una relativa rapidesa. Això potser hauria estat impensable per a l'avi Joan, mercader i especulador comarcal; de qualsevol manera, no hem d'oblidar que aquest home ja tenia negocis amb barcelonins. L'home clau, però, sembla ésser en Josep, el pare de l'Antoni; ell aconsegueix per a la família el privilegi de ciutadania honrada, ell compra la senyoria i ell deu preparar l'enllaçament matrimonial de l'Antoni amb una bona casa de la noblesa catalana. Amb aquestes bases i una intel·ligent política d'influències, l'ennobliment de l'Antoni havia de ser només cosa de temps.

Tant els Fiveller com l'Antoni Solà són austriacistes i de seguida prendran les armes a favor de l'arxiduc en la guerra. La muller de l'Antoni, Lluïsa de Fiveller i de Torres, era segurament germana del cavaller barceloní Carles de Fiveller i de Torres (1662 - després del 1724); aquest personatge, cavaller d'Almenara Alta (que, per cert, era un poblet situat entre Bellpuig i la Donzell, proximitat geogràfica que pot explicar moltes coses...), fou partidari de la resistència a ultrança el 1713 i l'11 de setembre de 1714 fou un dels qui portaren la bandera de Sta. Eulàlia. Una altra germana seva es va casar amb Felip de Ferran i Sacirera, important polític català de l'època, destacat patriota, austriacista de primera fila i home que va tenir importants càrrecs i responsabilitats diplomàtiques durant la guerra; va morir a l'exili el 1715. El cavaller Antoni Solà fou un altre d'aquests patriotes; ja es manifestà contra Felip V a les Corts del 1701; com Carles de Fiveller i de Torres i molts altres personatges barcelonins, el 1704-05 va conspirar i va preparar l'arribada de l'arxiduc; sembla que posteriorment va participar directament en la guerra i l'any 1706 va intervenir en la defensa de Barcelona (7). No crec que pugui haver-hi gaire resistència a acceptar que aquest cavaller Solà és el nostre home de Bellpuig, llavors ja totalment aclimatat a la capital. L'aliança Ferran-Fiveller-Solà hauria pogut donar un dels blocs familiars més compactes, influents i abrandats al si del partit austriacista.

No sabem com li van anar les coses al matrimoni Solà-Fiveller durant la postguerra. Segurament, no gaire bé, si tenim presents els seus antecedents polítics, el seu activisme durant la contesa i la mentalitat revengista dels borbònics després del 1714. Al Carles de Fiveller, per ex., Felip V li confiscà els béns. Fos com fos, però, el matrimoni sembla que va acabar salvant els seus patrimonis i preeminències i dóna la impressió que va adaptar-se bastant bé al règim borbònic.

El fill de l'Antoni es va casar a comarques; segurament per lligar encara millor el control sobre el senyoriu de la Donzell. En concret, el 12 de novembre de 1751 (8) es van casar a Nostra Senyora de l'Assumpta d'Agramunt En Josep de Solà i de Fiveller, senyor de la Donzell, i Na

Josefa de Benet. El nuvi ja era gran, car havia estat batejat als Sants Just i Pastor el dia 5 de desembre de 1698; sabem que era fill del senyor Antoni de Solà i Montaner i de la senyora Lluïsa de Fiveller i de Torres (casats a Sta. Maria del Pi el 10 de juny de 1685). Fixeu-vos que Josep de Solà i de Fiveller es casa amb 52 anys, gairebé 53; una edat molt alta, que ens fa sospitar que podia ser un vidu, possibilitat que coincidiria amb una evidència que comentarem una mica més endavant. D'altra banda, cal dir que els Benet sembla que podien ser de la Donzell, o tenir interessos en aital poble; lògicament, però, en lloc de casar-se allí van a fer-ho a la propera vila d'Agramunt, per donar més lluïment a la boda.

Del matrimoni Solà-Benet va néixer, l'octubre del 1754 (el bateig és del dia 30 d'octubre de 1754, a Seró), un fill, Josep, anys després present en la vida pública de Barcelona.

Un altre fill del matrimoni Solà-Benet devia ser en Francesc. De fet, l'any 1785 trobem com a senyor de la Donzell En Francesc de Solà i de Benet, el qual, a més, era també senyor de Rocabertí (9). Rocabertí (popularment pronunciat "Rocamartí") era un petit nucli rural veí del poble de la Donzell.

D'altra banda, sabem que a la fi del segle XVIII vivia a Agramunt el matrimoni format per **don** Anton de Solà i de Peguera i **doña** Josepa de Massot. Ella podia ser natural de Cervera. El febrer del 1803 era ja vídua d'Anton de Solà (10). Aquest Anton de Solà i de Peguera, ¿era potser el fill d'un primer matrimoni del Josep de Solà i de Fiveller? No m'estranyaria gaire, i més tenint en compte que els Peguera van ser una de les grans nissagues austriacistes de Barcelona, amb un paper estel·lar durant la guerra al servei de l'arxiduc Carles (11). El passat austriacista de les dues cases i la necessitat d'enfortir vincles per resistir millor la pressió borbònica a la postguerra facilitarien un casament d'aquesta mena. I ja no cal dir que, com més va, més intuïm el densa que era la xarxa de contactes i aliances dels Solà, no només amb famílies barcelonines, sinó també amb famílies de les terres lleidatanes. De qualsevol manera, totes aquestes evidències s'haurien de comprovar millor i caldria estudiar-les en detall i profundament. Aquí, fet i fet, només apuntem possibilitats i línies d'investigació. Són massa personatges i famílies les que entren en joc per aclarir tan aviat les diverses situacions.

Un cop arribats en aquest punt, us haureu adonat perfectament com els Solà, havent fet cap a Barcelona, han perdut el contacte amb Bellpuig. En el decurs del XVIII continuen mantenint fortes relacions amb les comarques lleidatanes, donat que hi tenen interessos patrimonials ben importants; però aleshores la zona que els interessa és Agramunt i poblets veïns, perquè és allí on posseeixen el senyoriu i on han de fer contactes amb les classes dominants. La plana d'Urgell, per contra, els queda molt desplaçada. Tots aquests components geogràfics s'haurien d'estudiar bastant millor, però en una primera i ràpida aproximació crec que resulta factible d'indicar que, el XVIII, sembla que els Solà només van continuar relacionats amb Bellpuig per una branca familiar indirecta; i potser únicament durant un període limitat de temps.

Almenys, així semblen indicar-ho les referències que en tenim. Concretament, l'any 1716 trobem a Bellpuig el prevere Josep Tàpies i de Solà, beneficiat d'un dels beneficis més rics de la parròquia, el de Sta. Maria del Castell (12). Podem intuir fàcilment que la mare d'aquest capellà fou una integrant de la família Solà durant el segle XVII; els Tàpies, la família del seu home, sembla que s'havien situat a Bellpuig durant aquell mateix segle XVII; estaven posats en l'administració senyorial i eren clarament una casa rica i prestigiosa en l'entorn comarcal, per la qual cosa no té res d'estrany que els Solà haguessin volgut enllaçar-hi.

La segona família bellpugenca de ciutadans honrats de Barcelona de què tractarem aquí és la dels Eixalà. Aquesta casa va tenir una presència local més intensa a la vila, potser perquè el seu procés d'ascensió social fou bastant més lent que en el cas dels Solà (només cristal·litza en els segles XVIII i XIX).

En el segle XVII les dades sobre els Eixalà no són gaire abundants i no revelen tampoc coses massa cridaneres. Sembla com si la casa tingués uns orígens bastant foscos. Sabem, almenys, que

durant la segona meitat d'aquell segle viu a Bellpuig el pubill Isidre Eixalà; la universitat de Golmés reconeix que li deu un censal l'any 1666 (13).

Els anys 1689 i 1693 una tal Anna Aixalà funda misses, aniversaris, completes i maitines a l'església d'Anglesola (14). Emperò, allò curiós de constatar és que a mitjan segle XVII no hi havia cap cognom Aixalà o Eixalà a Anglesola. Tampoc posteriorment, si ens guiem per la llista de caps de casa del 1724 (15). Per tant, sospito que aquella dona podia ser una Eixalà de Bellpuig.

A començament del segle XVIII trobem a la vila en Francesc Eixalà, doctor en drets. Intueixo que és aquest personatge qui comença a preparar el terreny per a l'ascensió social de la família. Hi ha indicis per sospitar que va ser botifler durant la guerra, possibilitat gens estranya, car les meves investigacions em demostren que molts doctors i personatges benestants de les nostres comarques es van inclinar fàcilment pels borbònics quan van veure les agitacions socials dels austriacistes, les quals amenaçaven l'ordre establert. L'any 1715, encara que no tenia títol, consta en el braç militar de la vila (16); més que probablement, gaudia dels privilegis reservats als doctors (categoria dels "gaudints", assimilats en un bon grapat de prerrogatives a la classe alta). També era —per descomptat— creditor censalista, en concret sobre la vila de Golmés (potser per pervenir-li per herència familiar); l'any 1725 surt el seu nom en la llista de creditors de la universitat golmesina; també hi surt un altre Eixalà, el rev. Isidre, obtenidor del benefici de St. Roc de la vila de Bellpuig (17). ¿Tal vegada eren germans i un havia fet la carrera jurídica, mentre l'altre feia l'eclesiàstica? No m'estranyaria gaire.

Curiosament, a la parròquia de Bellpuig l'any 1716 el rev. Isidre Eixalà no era beneficiat de St. Roc (benefici que ocupava un tal Francesc Gomà), sinó de la Mare de Déu de la Concepció. Aquest benefici era notable, car tenia assignada una renda anual de 80 lliures; però millor era encara el de St. Roc, amb 125 lliures de renda anual. Com a propietat privada, el rev. Isidre Eixalà tenia una vinyeta i un petit corral, però podria ser que el cadastre ens amagués coses (18). Us haureu adonat, és clar, com, al cap de pocs anys, l'Isidre Eixalà ja s'ha espavilat per gaudir del benefici autènticament important, el de St. Roc.

En aquesta primera meitat del XVIII trobem diversos personatges a la vila que duen el cognom Eixalà. A més del dr. Francesc i del rev. Isidre, tenim notícies d'un Pau Anton Eixalà, d'una Sra. Gregòria Eixalà i d'un altre Francesc Eixalà, però aquest, eclesiàstic (19). Es tractava, per tant, d'una família amb diverses branques?

A mitjan segle XVIII els Eixalà tenen un gran pes i influència a Bellpuig i a la baronia. El cap de la casa es diu Melcior i és també doctor en drets. És ell qui protagonitza l'ascens de la família.

L'any 1752 el doctor Melcior Eixalà és nomenat jutge en el capbreu de les baronies de Bellpuig i Linyola ordenat per la duquessa de Sessa Na Ventura Fernández de Còrdova, Aragó i Anglesola. Aquest capbreu s'ajornà i no fou realitzat fins el 1754 (20).

Pocs anys després, arribava el somniat títol. El rei Ferran VI va atorgar, el 17 de febrer de 1757, privilegi de ciutadà honrat de Barcelona al doctor Melcior Eixalà, de Bellpuig, i a tota la seva descendència, per línia recta masculina (21).

Melcior Eixalà es va casar amb la filla d'una família de buròcrates de l'administració borbònica a Catalunya: els Henyarritos. A la sogra, vídua i distingida, però pobra, va recollir-la a casa seva; allí va morir. La partida d'òbit ens forneix unes indicacions molt interessants. Efectivament, el 5 d'agost de 1758 mor a la vila de Bellpuig, entre 6 i 7 de la tarda, **Doña** Susagna Henyarritos, vídua de **Don** Diego Henyarritos, "oficial de la contadoria principal de Catalunya". Hom li fa un lluit enterrament i és sepultada en el vas de la casa Eixalà, dirigida aleshores pel doctor Melcior Eixalà, ciutadà honrat de Barcelona. Tanmateix, desenganyem-nos de considerar que aquesta vídua era benestant. Ben al contrari, tot i tenir tractament de distinció, era pobra i miserable. Al final de la partida el capellà anota: "No feu testament, per no tenir cosa, y mantenirla de caritat lo sr. dr. eixalá, ciutada honrat de Barna. y gendre de dita dna. susanna" (22).

L'any 1764 el doctor Melcior Eixalà ocupà un lloc d'honor en la treta del St. Crist per demanar pluja. Sabem que era pendentista de la Congregació dels Dolors i lloctinent del governador de la baronia. El Sr. Eixalà va ser un dels qui va tenir un paper de privilegi en tots els actes i processons i es detecta perfectament que en aquella època exercia un gran protagonisme a la vila. D'altra banda, en la descripció que comentem és esmentat un eclesiàstic que es deia Baltasar Eixalà (23). Potser un germà del Melcior?

Tan forts se sentien els Eixalà al seu Bellpuig que es van permetre fins i tot desafiar el senyor i no pagar-li el delme de les olives. Els Eixalà tenien un còmplice en aquesta actitud: el doctor en drets Flores. Sembla que era aquest personatge qui arrossegà els Eixalà en aquell afer, perquè va decidir construir un molí per evitar així d'haver d'anar a moldre les olives al del senyor. El resultat immediat d'aquell afer va ser que l'any 1785 el duc de Sessa i el seu procurador a Barcelona van fer requeriments contra n'Eixalà i en Flores i van entaular plet contra el segon. Durant un parell d'anys hi hagué bastant de tensió i rebombori. Els pagesos de la baronia van començar a alçar les seves veus i alguns propietaris, encapçalats per en Flores i n'Eixalà, van desafiar frontalment el duc. L'Audiència va permetre al Flores d'acabar el seu molí, una petita victòria. I els "reivindicadors" no van cedir. L'any 1787 l'Eixalà, per no pagar el delme al duc, portà a moldre les seves olives al molí de Belianes; quan li van cridar l'atenció per aquest fet, es veu que va respondre que ell era un home lliure i que portava les seves olives al molí que li semblava. Finalment, dona tota la impressió que aquests personatges "rebels" van acabar claudicant davant l'organització ducal. A principis del 1788 Josep Flores venia al duc el seu molí de la discòrdia (24). Sigui com sigui, aquella reivindicació va marcar un precedent. I cal també comentar, en un altre ordre de coses, el fet bastant curiós que s'enfrontin al senyor dos personatges privilegiats a escala local: dos doctors, un dels quals és, a més, ciutadà honrat de Barcelona. Tot amb tot, no crec que necessàriament calgui veure un component massa "avançat" en la protesta. Els doctors Flores i Eixalà podien ser propietaris ben conservadors, només que, moguts per un càlcul egoista, devien rebel·lar-se contra un impost que se n'anava a les butxaques d'un duc sempre absentista. En teoria almenys, no sé si aquí resulta molt pertinent parlar de "burguesia", amic Esteve Mestre, encara que potser tu tinguis raó i jo em fixi massa en les categories socials antigues. Ens caldria conèixer en detall els negocis dels Flores i els Eixalà per pronunciar-nos amb més seguretat.

Perquè, per exemple, l'activitat i importància social dels Eixalà es disparen a final XVIII i a principi del XIX; i no precisament en una direcció gaire innovadora, sembla, sinó més aviat tradicional. És en aquests anys quan la família obre una nova etapa i busca horitzons més ambiciosos: s'instal·la a Tàrraga —vila que tenia una notable expansió en aquell moment, si més no en el camp demogràfic—, es promociona professionalment i consolida la categoria. Resulta remarcable que tot plegat es produeixi en uns decennis inestables i marcats per una contínua successió de crisis. Potser la vitalitat i les tensions del període van esperonar els Eixalà, fins aleshores molt còmodament establerts en el rutinari Bellpuig. Més aviat sembla, emperò, que és la joventut i l'ambició del nou integrant allò que catapultà la família. Precisament, és un fill del Melcior Eixalà qui protagonitza aquest salt; té el mateix nom del pare, Melcior, i manté, com ja era d'esperar, l'activitat professional de la família: doctor en dret.

Aquest fill, Melcior d'Eixalà, el trobem l'any 1795 a Tàrraga, on consta que vivia. Va presentar a l'ajuntament el privilegi de ciutadania honrada que tenia la família, per gaudir de les prerrogatives corresponents (25). Per un cantó, cal remarcar en tota la significació que té el fet que una de les grans famílies de Bellpuig s'instal·li a Tàrraga; el localisme havia de cedir en benefici de la promoció personal. Per un altre cantó, resulta bo d'observar com el nou Eixalà té molt clara la seva categoria social; no sembla que pugui veure's aquí una mentalitat gaire moderna ni liberal.

L'any 1802 sabem que **don** Melcior d'Eixalà, ciutadà honrat de Barcelona i doctor en dret civil, era advocat de l'Audiència. Consta que estava domiciliat a Tàrraga, encara que en aquell

moment no hi vivia (26). A nivell professional, doncs, l'Eixalà s'havia sabut espavilar i en aquests anys volava força alt.

L'any 1818 Melcior Eixalà consta com a "**hijodalgo**". Vivia al carrer d'Agoders, sempre de Tàrraga (27).

En aquest punt concret tallo el present estudi. No m'he dedicat a buscar dades sobre la situació dels Solà i els Eixalà durant el segle XIX i ell seu avenir en un període de tantes crisis i transformacions com va ser el vuit-cents. Confio que algú completi aquesta modesta aportació i ens aclareixi quin va ser el destí futur d'aquestes dues grans cases que, arrencant des de Bellpuig, es van col·locar en uns llocs tan alts a nivell de la societat catalana.

No voldria acabar, però, sense fer notar que el procés d'ascensió social a la Catalunya de l'antic règim era bastant "obert" i assequible. Calia només prepara el terreny i aprofitar les oportunitats quan es presentaven. una família amb diners, paciència i tenacitat podia pujar espectacularment en l'escala social. No importava molt que residís en una petita població de comarques ni que tingués uns orígens humils, sempre que sabés jugar bé les seves cartes. Els Eixalà i, sobretot, els Solà de Bellpuig ens ho han demostrat. La categoria de ciutadà honrat de Barcelona era la clau que acabava obrint les portes superiors.

JOSEP M. PLANES

Notes:

- 1)- GRUP D'ESTUDIOSOS / MESTRE, Esteve: **Història de Linyola**. Lleida, Virgili & Pagès, 1987, pp. 76-77.
- 2)- AHCT, fons municipal de Tàrraga, **Llibre de Consells 1613-1626**, foli 175v.
- 3)- Cognom Solà, a la secció "Origen i escuts de cognoms catalans" del diari "Avui", diumenge, 5 de novembre de 1989, pàg. 217 del col·leccionable. Allí donen Inigó al segona cognom; jo em permeto la llicència de donar Iñigo, car sabem que a Bellpuig hi havia la família d'apotecaris Iñigo de Paz.
- 4)- AHCT, f.m.T., **Gat Vell**, foli 197.
- 5)- PALAU, Josep M.: **Golmés: recull històric**. Bellpuig, Ajuntament de Golmés, 1983, pàg. 70.
- 6)- "Avui", 5-XI-1989, pàg. 217 del col·leccionable citat. FLUVIÀ, Armand de: "Índice de los cargos y empleos del antiguo ayuntamiento de Barcelona (registro de despachos de 1718 a 1854)", dins el llibre **Aportaciones ala Historia Económica y Social de la Ciudad**, Barcelona, Ajuntament de Barcelona / COCN de B, I.M.H., "Documentos y Estudios", volum XIII, 1964, pàg. 238
- 7)- PORTA, Antoni: **La victòria catalana de 1705**. Barcelona, Pòrtic, col."Nàrtex". 30. 1984, pp. 203, 291-292, 437 i 260. També, **Gran Enciclopèdia Catalana**, volum 7, veu "Fiveller". L'enciclopèdia ens dona la denominació completa del Carles: exactament, Carles de Fiveller de Clasquerí i de Torres.
- 8)- FLUVIÀ, "Índice de los cargos y empleos...", article citat, pàg. 238.
- 9)- BERTRAN, Prim: "Els senyors jurisdiccionals i els càrrecs dels municipis de les terres de Lleida a les acaballes del regnat de Carles III (1785)", a **Miscel·lània les Terres de Lleida al segle XVIII**, Lleida IEL, 1986, pp. 116 i 118.
- 10)- Arxiu Històric Parroquial de Tàrraga, **Llibre de baptisme 1801 - 1826**, foli 59-59v.
- 11)- Veieu, per ex., Porta, op. cit., pp. 290-292, 303-309, 512-514.
- 12)- MESTRE, Esteve: "El braç eclesiàstic de Bellpuig", **EL PREGONER D'URGELL**, núm. 252, p. q. abril 1990, pàg. 7 de la secció "Història i pensament".
- 13)- PALAU, op. cit., pàg. 71.
- 14)- DD.AA.: **Anglesola, segles XVI al XX, segons el manuscrit de Josep Mestres**. Lleida, diputació de Lleida, col. "Viles i ciutats", 1, 1988, pàg. 66
- 15)- BACH, Antoni (prev.): **Història d'Anglesola**. Barcelona/Anglesola, Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1987, pp. 87-90.
- 16)- Mestre, "El braç eclesiàstic de Bellpuig", art. citat, pàg. 7 de la secció.
- 17)- Palau, op. cit., pp. 85-87.
- 18)- Mestre, "El braç eclesiàstic de Bellpuig", art. citat, pp. 7 i 8 de la secció.
- 19)- MIRÓ, Ramon: "La Verge dels Dolors a Bellpuig", **EL PREGONER D'URGELL**, núm. 155, 15 de

març de 1986, tercera pàgina de l'article.

20)- MESTRE, Esteve: "Els capbreus de la baronia de Bellpuig\—1754—", **EL PREGONER D'URGELL**, núm. 236, 1-19 d'agost de 1989, pàg. 19.

21)- AHCT, f.m.T., **Llibre de Registre 1795**, foli 30 v. Aquestes dades eren contingudes en una petició posterior.

22)- Arxiu Històric Parroquial de Bellpuig, **Llibre III de baptismes-òbits-casaments-confirmacions (1757-1800)**, foli 184 v. La partida segona del foli següent confirma que en Melcior Eixalà era doctor en drets.

23)- BACH, Antoni (prev.): **Bellpuig d'Urgell i la seva antiga baronia al pla d'Urgell**. Barcelona, Fundació Salvador Vives i Casajuana, 1972, pp. 203-206.

24)- MESTRE, Esteve: "la burgesia contra el feudalisme", **EL PREGONER D'URGELL**, número 231, 21-31 de maig de 1989, pp. 12-13. L'autor atribueix als doctors Eixalà i Flores una mentalitat burgesa desitjosa d'un canvi social contra la tradició feudal encarnada pel duc de Sessa i els seus representants.

25)- AHCT, f.m.T., **Llibre de Registre 1795**, foli 30v.

26)- AHCT, f.m.T., **Llibre de Registre 1803**, foli 150-150v. Efectivament, aquesta indicació del 1802 es troba al volum de l'any següent.

27)- AHCT, f.m.T., **Llibre de Registre 1817-1818**, foli 11v. del 1818.